

Slovníček termínů

AACR2

Zkratka AACR2R označuje Anglo-American Cataloguing Rules - second edition (angloamerická katalogizační pravidla, druhé vydání). V současnosti již tato pravidla byla nahrazena standardem RDA

API

Application programming interface je předpřipravený programový kód, který umožňuje softwarovým aplikacím vzájemnou komunikaci a výměnu dat. V knihovních softwarech se velmi často používají webová API (jedním z příkladů je API umožňující propojení knihovních softwarů se službou ObalkyKnih.cz, odkud jsou do knihovního softwaru přenášeny obálky a obsahy knihy a další přidáný obsah).

Cloudové řešení

Provoz softwaru v cloudu je zvláštní formou SaaS, při které dodavatel/provozovatel provozuje jednu instalaci softwaru pro více knihoven, přičemž oddělení dat jednotlivých knihoven je zajištěno konfigurací samotného softwaru.

Discovery systém

Discovery systém je katalogem nové generace umožňující jednotné vyhledávání v mnoha různých informačních zdrojích, ke kterým má knihovna přístup.

Dublin Core

Dublin Core (DC, česky též Dublinské jádro) je jednoduchý metadatový formát, který je určen pro sémantický popis digitálních objektů na webu.

FRBR

FRBR je zkratka pro Functional Requirements for Bibliographic Records (Funkční požadavky na bibliografické záznamy). Jde o konceptuální model, který popisuje bibliografické entity (objekty), jejich vztahy a atributy

Hostovaný systém

Jde o variantu provozu knihovního (či jiného) softwaru, kdy dodavatel softwaru na svém serveru zajišťuje instalaci i provoz knihovního softwaru zakoupeného knihovnou. Dodavatel zároveň zodpovídá za další potřebnou infrastrukturu.

IFLA LRM

IFLA Library reference model je konceptuální model, který vychází z FRBR, FRAD a FRSAD, který byl navržen s ohledem na prostředí propojených dat.

ISBD

International Standard Bibliographic Description (Mezinárodní standardní bibliografický popis) je o soubor pravidel, která stanovují formu a obsah bibliografického popisu dokumentu.

ISO 690

Norma ISO 690 definuje jak vytvářet bibliografické citace a bibliografické odkazy. Norma ISO 690 je jedním z nejvíce používaných citačních stylů v ČR v humanitních oborech.

Knihovny.cz

Knihovny.cz je webový portál, jehož cílem je poskytnout uživatelům prostřednictvím jednoduchého uživatelského rozhraní možnost vyhledávat z jednoho místa knihovní dokumenty z českých knihoven i dalších českých i zahraničních informačních zdrojů. Aktuálně jsou do portálu zapojeny desítky knihoven, součástí jsou také další zdroje např. Souborný katalog ČR, Národní autority, Databáze ANL, Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy, Zákony pro lidi, aj.

Kód katalogizační agentury

Kód katalogizační agentury slouží k identifikaci informační instituce v prostředí bibliografických záznamů na mezinárodní úrovni. Kód agentury (MARC Organization Code) se uvádí v záznamu MARC v poli 003 (Identifikátor kontrolního čísla), tj. označuje organizaci/agenturu, jejíž kontrolní číslo je uvedeno v poli 001. Databázi kódů agentur (kód v MARC) pro Česko spravuje Kongresová knihovna.

Konspekt

Konspekt je předmětové třídění používané pro členění knihovního fondu do tematických kategorií na základě obsahových charakteristik jednotlivých dokumentů. Tyto třídění bylo vytvořeno jako nástroj, který slouží k popisu, hodnocení a koordinaci budování knihovních fondů na základě tematických a dalších kritérií (tzv. metoda konspektu).

MADS

Formát MADS (Metadata Authority Description Schema) je redukovanou verzí formátu MARC 21 pro autority ve struktuře XML

MARC

Machine-Readable Cataloging je standard představující rodinu formátů používaných pro výměnu bibliografických a dalších dat používaných v knihovnách.

MarcEdit

MarcEdit je volně dostupný softwarový nástroj původně určený pro editaci záznamů ve formátu MARC. V editoru záznamů je možné provádět kontrolu polí, deduplikaci záznamů, hromadné mazání, editaci nebo doplnění polí, podpolí, indikátorů apod. MARCEdit nabízí také nástroje pro práci s metadaty, stahování záznamů aj.

MARCXML

MARCXML je formát MARC 21 převedený do struktury XML dokumentu.

MDT

MDT je zkratkou pro Mezinárodní desetinné třídění. Jde o univerzální(tj. zaměřený všeobecně) klasifikační systém, který je používán v knihovnách k vyhledávání informací nebo ke stavění knihovního fondu.

NCIP

NCIP (Circulation Interchange Protocol - Výpůjční výměnný protokol) slouží k výměně informací mezi systémy o datech uživatelů a s nimi spojených exemplářových a výpůjčních transakcích.

OAI-PMH

OAI-PMH (Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting) je protokol používaný pro sklizení metadat původně vytvořený pro sklizení metadat ve formátu Dublin Core z elektronických repozitářů, dnes se využívá i pro sklizení metadat z dalších zdrojů, včetně katalogů knihoven.

ObalkyKnih.cz

ObalkyKnih.cz je webová služba založená na spolupráci českých knihoven, která shromažďuje doplňující informace o knihách a časopisech (obálky, obsahy, recenze aj.), které je možné následně využívat v dalších webových projektech a službách, včetně knihovních katalogů.

Poptávkový dokument

Poptávkový dokument (request for proposal, RFP) je výzva potenciálním dodavatelům k závazné nabídce produktů, včetně cenové nabídky podle zadané specifikace, která je zároveň podkladem pro kvalifikovaný výběr softwaru a srovnání jednotlivých nabídek.

Prefix čárového kódu

Prefix (předčíslí) čárového kódu se v České republice používá pro knihovní jednotky (exempláře). Identifikuje konkrétní knihovnu, které daná knihovní jednotka patří. Díky tomu jsou čárové kódy jedinečné napříč knihovnami, je tudíž možné je využívat při spolupráci knihoven ve společných katalogích, při meziknihovních výpůjčkách apod.

RDA

Resource Description and Access - katalogizační pravidla, která nahradila pravidla AACR2.

Regionální knihovní systém

Regionální knihovní systém obvykle chápeme jako společný katalog veřejných knihoven měst a obcí, které působí v rámci jednoho regionu (např. okresu či jinak vymezeného území).

RFID

RFID technologie (Radio Frequency Identification, identifikace na rádiové frekvenci) je v knihovnách využíváno pro půjčování, vrácení, správu a revizi fondu, Zajišťuje také zabezpečení fondu nebo

autorizaci přístupů do prostor knihovny, samoobslužné půjčování, samoobslužné vracení dokumentů s okamžitým odepsáním jednotky z čtenářského konta, vyzvednutí rezervace z rezervačního boxu apod.

Sigla

Sigla je šestimístný alfanumerický kód, který identifikuje konkrétní knihovnu (siglu je možné přirovnat k poštovnímu směrovacímu číslu). Sigla zůstává stále stejná i v případě, že se změní název nebo adresa instituce, takže pomáhá k jednoznačné identifikaci knihovny.

Signatura

Signatura označuje zařazení knihy na regále. Signatury mohou být číselné, alfanumerické případně pouze písmenné – jejich podoba často souvisí s použitým tříděním knihovny a(nebo) se stavěním knihovního fondu,

Software jako služba

Software jako služba (SaaS - Software as a service) je modelem, ve kterém si knihovna předplácí software poskytovaný formou služby prostřednictvím webového rozhraní. Na rozdíl od hostovaného systému si knihovna software nekupuje, místo toho obvykle platí provozovateli vstupní poplatek a poté měsíční nebo roční poplatek za využívání softwaru

Souborný katalog ČR

Souborný katalog ČR je elektronický katalog provozovaný Národní knihovnou ČR, který soustřeďuje ve své bázi údaje o dokumentech ve fondech spolupracujících českých knihoven a institucí. V současnosti obsahuje necelých 7 milion záznamů.

SRU/SRW

SRU/SRW (Search/Retrieve via URL/Search/Retrieve Web service) je vyhledávací protokol, který je založen na XML a přenáší data mezi uživatelem a cílovou službou (serverem) prostřednictvím internetu. Je nástupcem protokolu Z39.50, na rozdíl od něj je však určen pro webové prostředí.

Svobodný software

Svobodný software je software, do jehož zdrojového kódu lze neomezeně nahlížet, studovat studovat jej nebo upravovat, využívat nebo distribuovat. Označení svobodný software je překladem anglického termínu Free software odkazuje na svobodu kódu využívání a šíření kódu, nikoli na to, že je software možné získat zdarma

Virtuální polytechnická knihovna

Virtuální polytechnická knihovna (VPK) je službou pro doručování dokumentů (Document delivery service). VPK je virtuálním sdružením spolupracujících knihoven, které nabízejí uživatelům za úhradu Dodání doručení elektronické nebo tištěné kopie časopisů nebo článků.

VISK

VISK (Veřejné informační služby knihoven) je dotační program ministerstva kultury zaměřený na inovaci veřejných informačních služeb knihoven na bázi informačních technologií (ICT). V současné době obsahuje 11 podprogramů. Z podprogramu VISK 3 je možné financovat nákup knihovního softwaru.

XML

XML (eXtensible Markup Language) je tzv. rozšiřitelný značkovací jazyk, což znamená, že na jehož základě je možné vytvářet další značkovací jazyky pro různé typy dat. Je určen pro výměnu různých typů dat, pro publikaci dokumentů apod.

Z39.50

Z39.50 je protokol využívající architekturu klient-server, který slouží vyhledávání a přenosu dat především z bibliografických databází. V knihovnictví se využívá především ke stahování bibliografických nebo autoritních záznamů při katalogizaci.

ZÍSKEJ

ZÍSKEJ je platforma pro meziknihovní výpůjční služby a služby dodávání dokumentů, která je propojená s vyhledávačem portálu Knihovny.cz. Služba byla oficiálně spuštěna na podzim 2018.

From:

<https://prirucky.ipk.nkp.cz/> - **Metodické příručky pro knihovny**

Permanent link:

https://prirucky.ipk.nkp.cz/aks/slovnicek_terminu?rev=1569228903

Last update: **2019/09/23 10:55**

